

DSP

Meer dan de dader

Samenhangende inzichten over agressie en geweld tegen hulpverleners

Samenvatting

Auteurs: Manja Abraham, Laurens Klein Kranenburg, Salama Konaté, Lotje Krouwel

November, 2025.

Manja Abraham

mabraham@dsp-groep.nl

Laurens Klein Kranenburg

laurens.kleinkranenburg@ipsos.com

Salama Konaté

skonate@dsp-groep.nl

Lotje Krouwel

lkrouwel@dsp-groep.nl

Meer dan de dader

Samenhangende inzichten over agressie en geweld tegen hulpverleners

Dit onderzoek is uitgevoerd door DSP-groep in samenwerking met Ipsos I&O in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) op aanvraag van het ministerie van Justitie en Veiligheid en de Taskforce Onze Hulpverleners Veilig. Voor deze publicatie is gebruikgemaakt van microdata van het CBS. © 2025, DSP-groep, rechten voorbehouden.

Samenvatting

Onderzoek naar verdachten/daders van agressie en geweld tegen politie, boa's, brandweer en ambulance

Medewerkers van de politie, boa's in domein 1 (hierna: boa's), brandweer en ambulance — hier gezamenlijk aangeduid als hulpverleners — moeten hun werkzaamheden ongestoord en veilig kunnen uitvoeren. In de praktijk worden zij echter regelmatig geconfronteerd met agressie en geweld. Dit is moreel én maatschappelijk onaanvaardbaar en leidt steeds opnieuw tot brede maatschappelijke en politieke verontwaardiging. Daarbovenop komt het persoonlijke leed van de hulpverleners die met dit geweld worden geconfronteerd. De aanpak van agressie en geweld tegen hulpverleners en andere medewerkers met een publieke taak staat dan ook (weer) hoog op de agenda bij zowel de politiek en bestuurders als bij de betrokken organisaties.¹²

Onderhavig onderzoek richt zich op agressie en geweld tegen de beroepsgroepen politie, boa's domein 1, brandweer en ambulance. Deze groep wordt aangeduid met de verzamelterm 'hulpverleners'.³

Om te komen tot een effectieve aanpak zijn diverse onderzoeken gedaan naar verschillende aspecten van geweld tegen medewerkers met een publieke taak uit diverse beroepsgroepen, zoals naar de aard en omvang, slachtoffers en bepaalde maatregelen. Er is echter nog relatief weinig bekend over de kenmerken van verdachten/daders, hun motieven en de kenmerken van incidenten waarbij geweld tegen specifiek hulpverleners plaatsvindt. Op aanvraag van het ministerie van Justitie en Veiligheid en de Taskforce Onze Hulpverleners Veilig⁴ en in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) hebben DSP-groep en Ipsos I&O daarnaar onderzoek gedaan. In deze samenvatting worden de voornaamste uitkomsten van dit onderzoek beschreven.

Onderzoeksvragen en aanpak

Het voorliggende onderzoek beoogt inzicht te geven in de kenmerken en motieven van verdachten/daders en het verloop van de agressie- en geweldsincidenten. Deze kennis kan bijdragen aan het verder vormgeven van gericht beleid om agressie en geweld te voorkomen en de weerbaarheid van hulpverleners te vergroten. Een bijkomend doel van het onderzoek is om na te gaan in hoeverre politiedata in combinatie met CBS-microdata helpen om meer inzicht te krijgen in de verdachten-/daderpopulatie en incidenten.

¹ Zoals bijvoorbeeld blijkt uit het regeerprogramma van 2024, waarin staat dat "hulpverleners moeten veilig en ongehinderd hun werk kunnen doen en het is volstrekt onacceptabel als ze daarbij worden geconfronteerd met agressie en geweld. Slachtoffers worden ondersteund en daders worden keihard aangepakt." (Rijksoverheid, Uitwerking van het hoofdlijnenakkoord door het kabinet, 13 september 2024) en navolgende de discussies over de strafrechtelijke afhandeling van VPT-delicten en de invoering van het taakstrafverbod bij VPT-delicten (bijvoorbeeld Kamerstukken II, 2024–2025, 28 684, nr. 778).

² Er is sprake van *weer* hoog op de agenda omdat eerder het programma Veilige Publieke Taak (VPT) zich richtte op de aanpak van agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak. Dit programma liep van 2006 tot en met 2016.

³ Dit ondanks het feit dat politie en boa's naast hulpverlenende ook handhavende taken uitoefenen en bij de brandweer onderscheid wordt gemaakt tussen repressie, preventie en hulpverlening.

⁴ De Taskforce Onze Hulpverleners Veilig, ingesteld in 2021, heeft als taak bij te dragen aan een zinvolle aanvullende aanpak van agressie en geweld tegen hulpverleners. De Taskforce richt zich in eerste instantie op medewerkers van politie, boa's domein 1 en brandweer. Hulpverleners zorgen voor de veiligheid van iedereen en moeten ongehinderd hun werk kunnen doen, zo draagt de Taskforce uit. De Taskforce heeft veilig werkgeverschap opnieuw geprioriteerd en zet daarbij in op bewustwording, verbetermogelijkheden en kennisontwikkeling.

De uitkomsten van het onderzoek zijn gebaseerd op een *mixed methods*-aanpak: literatuuronderzoek, interviews met expertonderzoekers, focussessies, en interviews met boa's, brandweer- en ambulancemedewerkers, een politiemedewerker en met advocaten. Daarnaast zijn politiedata van verdachten/daders van agressie en geweld gekoppeld aan CBS-microdata met sociaaldemografische, sociaaleconomische en andere achtergrondkenmerken van verdachten/daders en vervolgens geanalyseerd. Aangezien het gebruik van microdata in deze context relatief onbekend is, is een onderzoeksvraag toegevoegd over de bruikbaarheid van deze methode.

We hanteren in het onderzoek de term 'agressie en geweld' om verschillende vormen van agressie, waaronder geweld, aan te duiden. Dit kan zowel verbaal als fysiek zijn.

We hanteren in het onderzoek de term verdachte/dader, omdat het niet altijd mogelijk is geweest vast te stellen of verdachten daadwerkelijk ook dader zijn.

Uitkomsten

Inzicht in kenmerken en motieven van verdachten/daders van agressie en geweld tegen hulpverleners

Op basis van de verschillende onderzoeksmethoden kan een beeld worden geschetst van de kenmerken en achtergronden van verdachten/daders van agressie en geweld tegen hulpverleners. Aangezien het een groep is met diverse en fluïde kenmerken, achtergronden en motieven is het niet mogelijk om eenduidige daderprofielen te onderscheiden. Daarbij is het om agressie en geweld richting hulpverleners goed te begrijpen van belang te kijken naar de samenhang met persoon, gedrag en context. Desalniettemin komen op basis van het onderzoek de volgende kenmerken, achtergronden en motieven naar voren.

Verdachten/daders van agressie en geweld tegen hulpverleners zijn veelal mannen en relatief jong. Personen tussen 18 en 29 jaar zijn sterk oververtegenwoordigd ten opzichte van de Nederlandse bevolking. Jongeren treden bovendien vaker in groepsverband op. Incidenten met 50-plussers komen minder vaak voor.

De sociaaleconomische positie van verdachten/daders is doorgaans kwetsbaar. Ze zijn gemiddeld lager opgeleid, hebben een lager inkomen en ontvangen vaker een uitkering dan de algemene bevolking. Ongeveer 30% is in de afgelopen vijf jaar geregistreerd vanwege onbegrepen gedrag. Driekwart van de verdachten/daders heeft antecedenten, ruim de helft is eerder verdachte geweest van een geweldsmisdrijf.

Motieven zijn divers, maar expressief of emotioneel geweld (zoals frustratie, machteloosheid, ervaren van onrecht of uitzichtloosheid) komt vaak voor. Ook situationele escalaties van ongepland geweld tijdens een interactie met hulpverleners spelen een grote rol. Met name alcohol- en drugsgebruik en groepsdruk versterken dit risico.

Hoewel de taken en werkzaamheden van de vier beroepsgroepen aanzienlijk uiteenlopen, zijn er veel overeenkomsten in het type verdachte/dader waarmee zij te maken krijgen. Desalniettemin is er ook een aantal verschillen op te merken. Zo zijn verdachten/daders van agressie- en geweldsincidenten tegen politie en boa's gemiddeld jonger en hebben zij vaker antecedenten dan verdachten/daders bij incidenten tegen brandweer- en ambulancemedewerkers.

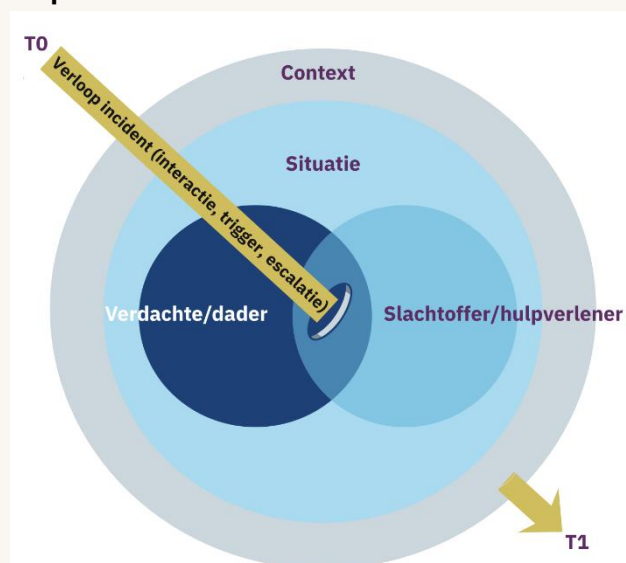
Inzicht in kenmerken en verloop van agressie- en geweldsincidenten tegen hulpverleners

De meeste geweldsincidenten tegen hulpverleners vinden plaats op de openbare weg of op het

water, gevolgd door in woningen. Incidenten concentreren zich in stedelijke gebieden, vooral in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag. Wordt gekeken naar de verschillen tussen de beroepsgroepen dan blijkt dat agressie en geweld tegen politiemedewerkers relatief vaak plaatsvindt op politiebureaus en agressie en geweld tegen medewerkers van brandweer en ambulance relatief vaak in woningen en zorginstellingen.

De kans op agressie en geweld is groter in de avond en nacht en in het weekend. Rond oud en nieuw is het aantal incidenten relatief hoog. Triggers voor escalatie zijn niet te generaliseren, maar mede afhankelijk van de achtergrond van de verdachte/dader, de situatie en de interactie met de hulpverlener(s). Versterkende factoren, zoals middelengebruik en groepsdruk, spelen hierbij een belangrijke rol. Ook kan escalatie volgen in reactie op handhavend optreden door politie en boa's.

Mogelijke implicaties van bovenstaande inzichten voor de aanpak van geweld tegen hulpverleners

Voor een effectieve aanpak is het onvoldoende om enkel op daderprofielen te focussen. De resultaten laten zien dat agressie en geweld tegen hulpverleners voortkomt uit een combinatie van persoonskenmerken van verdachten/daders, hun interactie, de situatie (factoren zoals de aanwezigheid van andere mensen of groepsdruk) en de context (bredere factoren zoals grootstedelijk gebied, oud en nieuw). Zonder het beschouwen van het verloop van het incident waarbij zowel verdachten/daders als hulpverleners die slachtoffer zijn van agressie en geweld interacteren en een rol hebben, het in acht

nemen van de situatie en de context waarin agressie en geweld zich voordoet, kan agressie en geweld niet goed worden begrepen. Hiernaast is een schematische samenhang van deze factoren en het verloop van een incident weergegeven.

Dat resulteert in de volgende implicaties voor de aanpak van geweld tegen hulpverleners: Het herkennen van triggers, risicobewust en situatiebewust optreden en adequate communicatie zijn essentieel voor preventie en de-escalatie. Situatiegerichte periodieke trainingen, ook wat betreft de inzet van de-escalierend optreden, en samenwerking met ondersteunende partijen (zoals de politie dat is voor boa's, brandweer en ambulance), zijn daarbij belangrijke pijlers.

Bruikbaarheid van politie- en CBS-microdata om inzicht te verkrijgen in de kenmerken van verdachten/daders en agressie- en geweldsincidenten

Het gebruik van gekoppelde politie- en CBS-microdata leverde waardevolle inzichten op over kenmerken van verdachten/daders en incidenten. Zo maakte deze aanpak het mogelijk om een nauwkeurig en veelomvattend beeld te krijgen van de sociaaldemografische en sociaaleconomische positie van verdachten/daders en om deze gegevens in samenhang te bekijken. Tegelijkertijd zijn er beperkingen door onvolledige en inconsistente registratie, zoals de registratie van middelengebruik of een eenduidige registratie van de VPT-beroepsgroepen. Ook bieden de politie- en CBS-microdata weinig inzicht in de motieven van verdachten/daders. Desondanks heeft deze methode aanzienlijke potentie voor beleidsontwikkeling en preventie om informatie op te halen in een samenhang die tot

dusver niet (kwantitatief) kon worden hardgemaakt. Die potentie wordt nog eens aanzienlijk vergroot bij een verbeterde datakwaliteit en uitbreiding van de dataset (meer relevante CBS-variabelen koppelen, betere registratie in BVH).

Daarnaast kan het analyseren van gegevens van vergelijkbare situaties waarin geen agressie en geweld plaatsvond aanvullend inzicht bieden in risicofactoren en beschermende factoren. Zo ontstaat een scherper beeld van de mogelijke triggers en barrières voor agressie en geweld richting de hulpverleners die in dit onderzoek centraal staan (politie, boa's domein 1, brandweer, ambulance).

Tot slot

Agressie en geweld tegen hulpverleners is een complex verschijnsel. Het is het resultaat van een samenspel van persoonskenmerken van verdachten/daders en hulpverleners die slachtoffers zijn van agressie en geweld, interacties tussen persona tijdens incidenten en situationele en contextuele factoren.

Het onderhavige onderzoek biedt een, ook kwantitatief, onderbouwde bevestiging van een aantal reeds bekende inzichten, waaronder dat verdachten veelal jonger en man zijn, sociaaleconomisch kwetsbaar zijn en vaker antecedenten hebben. Incidenten vinden vooral plaats in stedelijke gebieden en op risicomomenten zoals weekenden en avonduren. De inzichten uit dit onderzoek onderstrepen het belang van contextbewust optreden door hulpverleners, periodieke training in de-escalerend optreden en de verbetering van registratiesystemen om de kennisbasis verder te versterken.

Meer implicaties voor de aanpak van agressie en geweld kunnen worden afgeleid door ook niet ge-escaleerde situaties te onderzoeken en deze te leggen naast situationeel vergelijkbare ge-escaleerde situaties. De focus kan worden gelegd op de elementen die, voor gegeven verdachten-/dadergroepen en gegeven situaties, de-escalerend werken of agressie en geweld hebben voorkomen. Bijvoorbeeld in gevallen waar een politieagent of boa op een drukke uitgaansavond een groep jongeren onder invloed aanspreekt op hun gedrag. Waarin onderscheiden deze situaties zich? Wat zijn kenmerken van de (potentiële) verdachte/dader, van de hulpverlener die slachtoffer wordt en het incident? Hoe wordt in beide gevallen gehandeld en gereageerd? Hoe verloopt het incident?

Tot slot constateren we dat er op dit moment veel onderzoek is en wordt gedaan naar agressie en geweld tegen hulpverleners. Dat levert veel inzichten op. Tegelijkertijd vraagt het echt verbeteren van de aanpak van agressie en geweld naast kennis ook gerichte actie. Bijvoorbeeld door het daadwerkelijk en herhaald trainen van professionals in het gebruik van de-escalerende methoden. Of door juist meer te gaan experimenteren met verschillende acties. We roepen de overheid, werkgevers en hulpverleners dan ook op tot een betere benutting van de verworven kennis in de praktijk om niet alleen agressie en geweld maar ook *paralysis by analysis* te voorkomen. Dat vraagt om *doen*.

DSP-groep BV

Van Diemenstraat 410
1013 CR Amsterdam
+31 (0)20 625 75 37

Als onafhankelijk bureau ondersteunen wij ministeries, provincies en gemeenten en maatschappelijke organisaties met toegankelijke en toepasbare onderzoeksresultaten en adviezen. Wij moedigen onze [medewerkers](#) aan om te doen waar zij goed in zijn en zich hierin te blijven ontwikkelen. Waar mogelijk werken wij samen met [vaste freelancers en organisaties](#) met aanvullende expertise en kwaliteiten. Om nieuwe perspectieven en positieve energie te bieden, leggen wij verbinding tussen [de verschillende thema's](#) waarop wij werken en bewegen wij ons voortdurend tussen verschillende werelden. Goed beleid is [inclusief](#) en neemt verschillende soorten kennis mee. Onze kracht ligt in onze gedrevenheid, betrokkenheid en een frisse, onafhankelijke blik.

Wat we doen

DSP-groep zorgt voor gedegen kennis, nieuwe perspectieven en positieve energie in complexe maatschappelijke opgaven. Wij ontwikkelen advies en beleid vanuit en voor de mensen om wie het gaat. Advies en beleid waar onze opdrachtgevers graag mee verder gaan. Advies en beleid dat werkt.

Meer weten

Neem vrijblijvend contact met ons op voor meer informatie of om een afspraak te maken. Bezoek onze website www.dsp-groep.nl voor onze projecten.

Ipsos I&O

Sinds januari 2024 zijn Ipsos Nederland en I&O Research samen en werken onder de naam Ipsos I&O. Ipsos I&O Publiek is uw onderzoekspartner voor maatschappelijke vraagstukken.

Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
053 - 200 52 00

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
020 – 308 48 00

Wat we doen

Wij willen weten gaat vooraf aan het maken van strategische keuzes en beleidsbeslissingen. Daarom voorziet Ipsos I&O overheden, publieke organisaties en bedrijven van betrouwbare onderzoeksuitkomsten die inzicht en handelingsperspectief bieden.

Meer weten

Bezoek onze website <https://www.ipsos-publiek.nl/over-io-research/> voor meer informatie.